

ਬਣਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਵਿਖੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਲਿਆ ਜਾਇਜ਼ਾ

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਮੁਸਲਿਮ ਜਮਾਤ ਅਹਿਮਦੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਮੋਸ਼ਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਿਭਾਉਣਾ, ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਖੂਨਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਇਤਾ ਸੁਣੇ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਆਦਿ ਸੁਖਿਤ ਹਨ।

ਐਤਵਾਰ 26 ਅਕਤੂਬਰ, 2025 | 4

ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸਮਰਾਲਾ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ

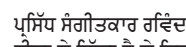
ਸਮਰਾਲਾ (ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ)-ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ (ਗੰਜ.) ਸਮਰਾਲਾ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸਿੱਧੇ ਹੋਂ ਮੀਤ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਦਰ ਸਭਾ ਹੋਈ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਯਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨੇ ਕਾਵਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਤ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਾਰੀਦਾਸਕ ਸੰਪੰਨ ਸਮਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮਰਾਲਾ ਪਤ੍ਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਈ ਦੀ ਸ਼ਲੋਕੀ ਪੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਮੁਖਰਾਗਵਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਸੰਪੰਨ ਸਮਰਾਲਾ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਖੂਬਸੂਤਰ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਸਹਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਜੁਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬਿਦ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ਰ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਾਰੀਦਾਸਕ ਲਗਵਾਈ। ਹਾਰੀਦਾਸਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿੱਧ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਪਿੱਤਰੀ ਗ਼ਲ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਵਾਉਣਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸਾਝ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਨਾਵ ਆਏ ਉਘੇ ਗ਼ਲਗੀਤ ਨੇ ਕਹਾਣੀਵਾਰ ਲਾਲੀ ਕਰਤਾਰਗੁਰੀ ਨੇ ਸਹਿਤੀਆਂ ਅੰਗੇ ਗ਼ਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੀਤੀਆਂ। ਨੌਜਵਾਨ ਕਹਾਣੀਵਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਮਹੰਟ ਨੇ 'ਜਾਲ' ਤੇ ਕਹਾਣੀਵਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਬੁਠਾਲ ਨੇ ਕਹਾਣੀ 'ਜੂੰ ਸੁਣਾਈ' ਦਿਵੇਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹਰਦਿਆਂ ਕਹਾਣੀਵਾਰ ਲਗਵਾਈ ਗਰੇਵਾਲ, ਚਿੱਤਰ ਗੁਰਗੱਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਤਰਾਸਕਾਰ ਸਿਮਰਨੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਸੰਪੰਨ ਸਮਰਾਲਾ, ਅਮਨਦੀਪ ਸਮਰਾਲਾ ਤੇ ਦੀਪ ਦਿਲਬਰ ਨੇ ਉਸਾਰੂ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਗ਼ੁਝਾਇਤੀ/ਤਿਸ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਦੀਪ ਦਿਲਬਰ ਨੇ ਗ਼ਲਗੀਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉੱਟਾਲ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵਰੀਰ ਚੰਦ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਗਾਵਿੰਦ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਰਾਜਨੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੇਦਾ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸੁਝਨੀ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਚਰਚਦੀਤ ਅਰੁਣਾ ਤੇ ਉਘੇ ਅਲੰਗਾਜ਼ ਵਾਦਕ ਰਮਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾ ਦੇ ਅਕਾਲ ਲਾਏ ਤੇ ਤੂੰ ਭੂਆਂ ਅਰੰਜਿਸ ਪ੍ਰਧਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਿੱਟਰ ਤੇ ਮੌਤ ਪਾਏ ਰਹੇ ਸ਼ੁਕਲਾ ਦੇ ਭੁੱਲੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਸਿਮਰਨੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਇਕੱਤਰਤਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ' ਤੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਿਮਰਨੀਤ ਦੀ ਭੁਮਿਕਾ ਯਤਿੰਦਰ ਮਾਰਕ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬੂਜੀ ਨਿਭਾਈ ਗਈ।

ਮਾਡਰਨ ਕਾਲਜ ਬੀਰ ਕਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਟਰ

ਗ, ਸੂਟ ਤੇ ਦੁਪਟੇ, ਕੋਟੀਆਂ, ਗੁਗ, ਕੁਝਤੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਇ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਆਏ
ਮੀਣ ਤੇ ਹੱਥੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ
ਸ਼ਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ
ਆਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ.
ਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦੇ ਸਰਵ-
ਆਚਾਰਕ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਖਾਸ
ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ
ਭਵਿੱਖ ਮੁਖੀ ਕਿੱਤਿਆਂ ਲਈ
ਨ।

ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੈਂਪ ਭਲਕੇ

ਨੂੰ ਉਘੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ
ਵਿਜੀਨੀਅਰ ਸੰਗੀਤ
ਕੰਡਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ
ਹੇਠ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਹੈ।

ਡਾ. ਪ੍ਰਵਾਨਾ ਨੇ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ
ਬਲਕਰਨ ਸਿੰਘ ਮੰਨੀ ਦਾ
ਸਰਸਵਤੀ ਹੇਠ ਨਾਮਵਰ
ਵੀਡੀਓ ਨਿਰਦੇਸ਼
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਗਿੱਲ ਦੀ ਤੀਜੀ
ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ
ਲਾਮਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। 'ਦਿਨ
ਲਹਾਮਾ ਤੇ ਮੁਦਰੀ ਤੇ ਅਸਾ
ਮੁਖਸੂਸਤ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ
ਗੇ ਗੀਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਲਪੀ
ਤੇ ਜੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ 'ਤੇ
ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ
ਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮਾਤਾ ਸੰਦਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੀ ਸੀ ਓ ਐੱਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਗੁਮਾਸਤਾ ਫੂਲ (ਦਰਬਨ ਜਿਲਦ)

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਗਰਦਨ ਬਾਲ ਬੰਦੀ ਵਿਖੇ ਮਾਨਸ ਕੀ ਸਾਜ ਬੰਦੀ ਹੋ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਬੰਦੀ ਤੇ ਟੋਟਰਾ ਬੰਦੀਕਰ ਲਿਨਿਟ ਵੱਲੋਂ ਪੀਸੀ.ਓ.ਐੱਸ. (ਪੌਲੀਸਿਸਟਿਕ ਓਵਰਲੋਡਿੰਗ) ਵਿਖੇ ਬਾਏ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੀਰਾ ਗਿਆ/ਅਚੇਅਰਨੇ ਗਿਆ/ਸਿੱਧੂ ਜਿੱਧੂ ਤੇ ਐੱਸ. ਓ. ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਨੀ ਨੂੰ ਫਾਲਸ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਇਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸਾਗੁਰੁਤਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਤਰਾਏ ਏਰ ਉਹਨਾਂਗੀਆਂ ਦੀ ਪੁੱਸਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰਗਮ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ/ਕਾਲਸ ਓਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਥੀਸਿਸਿਸਟਸ਼ਨ ਪਰਸਿਸਿਟਿਕ ਸਿੰਧੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਡ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਸਾਵਥਾਰਾਬਤਾ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸੱਭਾ ਸਾਵਥਾਰੀ ਪ੍ਰਪਤ ਤੇ ਸਕੋ/ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਗਰਦਨ ਬਾਲ ਸਿਹਤ ਅਥਾਰਵਾਇਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ,

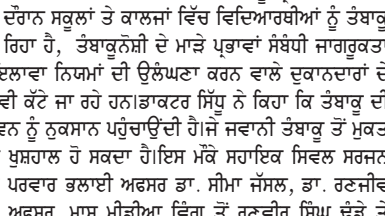
ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਮਿਤਵਾ ਦੇ ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੰਗੇਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੁਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਜਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਅਤੇ ਖੋਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧੀਆਂ ਹਨ।

ਮਰਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਰਾਸ ਅਸਿਰ ਤੇ
ਤਿਤਕੇ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਡਾਕਟਰ ਸੰਜੇ ਗੋਇਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਮੁਕਤਤਾ
ਜਵਾਨੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ 9 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼
ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ

ਨਜ਼ਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾ
ਤੰਬਾਕੂ ਰਹਿਤ ਔਪਿਟ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਮ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਗੀਟਲਪੈਲੀ ਨੂੰ ਮੋਹਣਾ।

ਗੋਪ੍ਰਿਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਦਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਪਾ ਰਹੀ ਗੱਲਤੀ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੰਬਾਕੂ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਾ ਰਹੀ ਗੱਲਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਟਪਾ ਅੰਦਰ ਅਮੀਨ ਚਲਾਣ ਦੀ ਰੋਕੋਂ ਪਾ ਰਹੇ ਨਾਨਾਗੜ੍ਹਵਾਲ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਅਮੀਨ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਵਾਨੀ ਤੰਬਾਕੂ ਤੋਂ ਤੰਬਾਕੂ ਰਹਿ, ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਸਿਮਤਾਓ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਗਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੋਇਸ। ਸੋ ਸਹਾਇਕ ਜਿਵਲ ਸਰਜਨਜ਼ ਵਰਗੇ ਡਾਕਟਰ ਸਜੀਲਾ ਖਾਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਤਾਰ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਸੀਮਾ ਜੱਸਲ, ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਬੈਂਸ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿਹਤ ਅਫਸਰ, ਮਾਸ ਐਮੀਆ ਵਿੱਚ ਤੋਂ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੰਡੇ ਤੋਂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਿੱਲੀ, ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਡੀ ਐੱਮ. ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਇੱਕ ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ' 14 ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ਰਿਲੀਜ਼

ਪਟਿਆਲਾ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿਧੂ) ਆਉਣ ਵਾਲੀ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਨੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰੀਤੀਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਇੱਕ ਤੌਰੇ ਕਰਕੇ' ਸਾਰੇ ਹਿੰਨੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਪੂਰ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ ਐਂਕਰਟੋਂਸ ਕਾਲ ਬੰਗੁਰਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ। ਫ਼ਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਬੀਟੀ ਜੰਡਵਾਲੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਹਿੰਨੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਡੇਰੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਅਜੀਬੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਟੇਰੀੋ ਕੋਸਲਟੋਟ ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਗਿਣਤ ਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹੋ ਹਨ। ਬੇਮਿਤਰ ਸ਼ਰਮ ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਕਈ ਹਿੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਤਨਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਸੜਕ ਨੀਤੀ ਖੋਲੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਹਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੁੱਟੀ ਸੜਕ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹੀਕਲ ਵੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਸੜਕ ਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਹਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਵਰ ਮਿਲੇਗੀ।

2 ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਿਸਟਲ ਸਮੇਤ ਕੀਤਾ ਕਾਬੂ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ)- ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਵ ਯਾਦਵ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਰੋਜ਼ ਜਲੰਧਰ ਨਵੀਨ ਸਿੰਘਲਾ ਅਤੇ ਐੱਸ ਐੱਸ ਪੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸੇਵੀਪ ਕੁਮਾਰ ਮਲਿਕ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਐੱਸ ਪੀ ਡੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ ਪੀ ਪੀ ਐੱਸ ਅਤੇ ਉਪ ਕਪਤਾਨ ਪੁਲਿਸ ਸਬ ਡਵੀਜਨ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੱਖ ਦੀ ਰਹਿਨਾਮਾਈ ਹੇਠ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਬਾਣਾ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ੱਕੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਪੁਰ, ਚੱਕ ਰੋਡਾਂ ਸਾਇਡ ਨੂੰ ਗਏ ਤਰਫੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਅੰਦਰ ਤੇ ਇਕ ਦੋਸ਼ ਸੇਵਕ ਵਲੋਂ ਪੱਕੀ ਤੇ ਠੋਸ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ 8 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬੋਲਾ ਮੋਡੀਕਲ ਸਟੋਰ ਅਤੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾਬਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 2 ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਨ ਗੰਜਪਾਲ ਉਰਫ ਕੰਨੂ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵੰਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸਿੱਧੂ ਪੁੱਤਰ

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀ ਵਾਰਦਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਸਮੇਤ ਕੁਨੈਲ ਤੋਂ ਬੀਤ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਬੋਲਾ ਮੋਡੀਕਲ ਸਟੋਰ ਅਤੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾਬਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 2 ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਨ ਗੰਜਪਾਲ ਉਰਫ ਕੰਨੂ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵੰਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸਿੱਧੂ ਪੁੱਤਰ

ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਮੋੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਸਲਿਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਮੱਜੂਦਾ ਏ ਐੱਸ ਆਈ ਸਟਨਾਮ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸਮੁੰਦਰਾ ਤੇ ਵਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਇਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ

ਤੋਂ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਬਾਣਾ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਵਲੋਂ ਏ ਕੇ-47 ਹਾਥਿਓਂ ਦੇ 02 ਹਵਾਈ ਵਾਇਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਬਾਣਾ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਤੇ ਏ ਐੱਸ ਆਈ ਸਟਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪਿਸਟਲ ਨਾਲ 4 ਵਾਇਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਇਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਤੇ ਲੱਗਾ ਅਤੇ 1 ਵਾਇਰ ਕਰਨ ਗੰਜਪਾਲ ਉਰਫ ਕੰਨੂ ਦੀ ਲੱਤ ਤੇ ਲੱਗਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਰਨ ਗੰਜਪਾਲ ਉਰਫ ਕੰਨੂ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕਰਨ ਗੰਜਪਾਲ ਉਰਫ ਕੰਨੂ ਉਕਤ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸਿੱਧੂ ਉਕਤ ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰਨ ਗੰਜਪਾਲ ਉਰਫ ਕੰਨੂ ਉਕਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਖਾਦ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਵੰਡਿਆ

ਸ਼੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੰਬੀ)- ਉਪਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਾਥਿਓਂ ਬਾਣਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭੋਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਥੋਕ ਟਾਹਲੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਚੰਦੂ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ 543 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬੈਲਾ ਡਾਇਆ ਖਾਦ ਦਾ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਧਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਪੇ ਦਾ ਡੀਜ਼ਲ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਯੂ ਐੱਸ ਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਐੱਨ ਆਰ ਆਈ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ

ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਫੰਡ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿੰਡ ਅਭਾਵਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਉਕਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਹਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ (ਮਨੋਜ ਲਾਡੀ)- ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ 9 ਗ੍ਰਾਮ ਹੋਰੇਇਨ ਸਮੇਤ ਅੰਤਰ ਸਮੇਤ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਗ਼ੱਭਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੱਕੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਸਿਟੀ ਬਾਣਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਰਨਾਲਾ ਗੇਟ ਤੋਂ ਸਲੱਗ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ 'ਚ ਵੱਡੀ ਮੋਟੀ ਲਿਫਾਫਾ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਥੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਲਿਫਾਫੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ 6 ਗ੍ਰਾਮ ਹੋਰੇਇਨ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਐੱਸ ਐੱਚ ਓ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਉਰਫ ਮਨੀ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਾ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਲੰਗੜੋਆ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਅੰਤਰ ਤੇ 3 ਗ੍ਰਾਮ ਹੋਰੇਇਨ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਐੱਸ ਆਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਿਤੂ ਪਤਨੀ ਮਹੀਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਵਾਸੀ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਰੋਡ, ਮਹਿੰਦੀਪੁਰ, ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਬਿਲਾਵ ਸਿਟੀ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਬਾਣੇ 'ਚ ਕੋਸ਼ ਦਰਜ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਬਿਰ ਪਾਕ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 21ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ 30 ਨੂੰ

ਟਾਂਡਾ ਉਤਮਪੁਰ (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਓਕਾਕ ਸਿੰਘ)- ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਸਾਬਿਰ ਪਾਕ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਅਤੇ ਦੁਆਰੇ ਕਲੀਅਰ ਸ਼ਰੀਫ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿੱਚ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਘੋੜੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸਾਬਿਰ ਪਾਕ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 21ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਧੁਮਧਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਫ ਪੂਰਵਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਰਾਦਾਰ ਚ ਸੰਗਤਾਂ ਬਾਬਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਸਬੰਧੀ ਐੱਸ ਪੈਟਰਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਸ 7 ਰੋਜ਼ਾ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਸਬੰਧੀ ਪੰਡਾਲ ਸੰਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭੰਡਾ ਚੜਾਉਣ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਗਾਇਕ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੀਬੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਮੀਰ ਕਮਲ ਸਾਬਰੀ, ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਡਾ. ਮੀਰ ਹਸਨ, ਦੇਵਿਕਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗੋਪੀ, ਅਮਨ ਸੈਣੀ, ਭਜਨ ਸੈਣੀ, ਓਕਾਕ ਸਿੰਘ, ਤਮਾਜ਼ਿਓਂਦ ਕੁੰਦਾ, ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਈ।

ਬਾਬਾ ਕਰੜਾ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਚਾਰ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਗਾਏ

ਮਾਧਿਲਪੁਰ (ਸ਼ਬਰੀ)- ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਕਰੜਾ ਗੋਤ ਜਥੇਗੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪਿੰਡ ਬਿਜੇ, ਤਹਿਸੀਲ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਾਫਾ ਭਾਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਚਿਰੰਜੀ, ਲਾਲ ਕਰੜਾ, ਗਿਆਨ ਕਰੜਾ, ਧਰਮਪਾਲ ਕਰੜਾ, ਜਸਵੀਰ ਕਰੜਾ, ਰਾਜੂ ਕਰੜਾ, ਰਸ਼ਮਪਾਲ ਬਿਜੇ, ਕੁਲਦੀਪ ਕਰੜਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਰੜਾ, ਬੇਟੀ ਕਰੜਾ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰੜਾ ਗੋਤ ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਚਿਰਾਗ, ਅਦਾਸ ਅਤੇ ਅਚਰਨਾ, ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਦਵਾ ਦੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਖੁਸ਼ਦਿਆ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਗੁਰਾਇਆ (ਬਿਦਰ ਸੁਮਨ)- ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਬਾਣਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੀਮ ਵਰਗ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਰਬਾਮ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਨੇ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਅਵਿਨਾਸ ਮੋਹੰਤਰਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਮਮਤਾ ਗੋਸ਼ਟ, ਚੀਫ ਵਾਹਮੀਸਟ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਚੌਰ, ਹੈਲਥ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਸਤਨਾਮ, ਹੈਲਥ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਕੁਲਦੀਪ ਵਰਮਾ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਫੁੱਲ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਵਾਈ ਨਹਿਰ ਦੀ ਸਫਾਈ

ਫਗਵਾੜਾ (ਚਾ. ਰਮਨ) ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਦਾ ਪਿਆਨ ਰੰਧਦੇ ਹੋਏ, ਫੁੱਲ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਚੌਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਨਹਿਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਪਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਸ਼ਰਾਫ਼ਾ ਫੁੱਲ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹਿਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਹਿਰ ਕੁਝ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਗੱਦੇ ਪਾਣੀ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਖ਼ਮਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਫਲਾ ਕੀਤਾ।

ਗੋਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਈਨਿੰਗ ਤੇ ਓਵਰਲੋਡ ਟਿੱਪਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ : ਭੱਜ, ਮੱਟੂ

ਮਾਧਿਲਪੁਰ (ਸ਼ਬਰੀ)- ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧਦੀ ਫੋਟੋ ਐੱਸ ਪੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਬੀ ਗੁਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਭੱਜਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਗੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਈਨਿੰਗ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਓਵਰਲੋਡ ਟਿੱਪਰ, ਟਰਾਲੀਆਂ ਦਾ ਚਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਮੱਟੂ, ਭੱਜਲ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੜ੍ਹਸ਼ੇਕਰ ਨਗਲ ਰੋਡ 'ਤੇ ਟਿੱਪਰ, ਟਰਾਲੀ, ਘੋੜੇ ਦੀ ਟਾਈਮਿੰਗ ਗਤ ਨੇ ਵਜੋਂ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਛੇ ਵਜੇ ਤੱਕ ਚਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਬਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਮਹਿਕਮਾ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਧਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੱਟੂ, ਚੌਧਰੀ ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਡੀ ਐੱਸ ਪੀ ਖੱਖ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟਰੇਕਿੰਗ ਕਰਕਾਰੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਡੀ ਐੱਸ ਪੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

31 ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ 50 ਫੀਸਦੀ ਫੰਟ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ)- ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਜਥੇਤੀ ਬਾਲਾ ਮੱਟੂ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ 'ਵਨ ਟਾਈਮ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਸਕੀਮ' ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 31 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ 'ਤੇ 100 ਫੀਸਦੀ ਫੰਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 31 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ 50 ਫੀਸਦੀ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ 'ਤੇ ਛੋਟਾ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ 25 ਤੋਂ 26 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਡਿਫਾਲਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਪੀਰੀਅਡ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਿਫਾਲਟਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਡਿਫਾਲਟਰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ, ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੇਲੇ 'ਚ ਵੰਡੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ

ਜਲੰਧਰ (ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਉੱਭੀ)- ਯੁਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀਡੀਓ ਸੰਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ 40 ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਯੋਜਿਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ

180 ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੋਣਵੇਂ ਨਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਉਲਥਾਪੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ

ਨਿਖਾਰ ਆ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬਣਾ ਲਾਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਆਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇ 'ਯੁੱਧ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ'

ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁੜ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੇਗੀ : ਖੰਨਾ, ਝਾਵਰ

ਟਾਂਡਾ ਉਤਮਪੁਰ (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਓਕਾਕ ਸਿੰਘ)- ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇ 'ਯੁੱਧ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ'

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਰਾਂਟਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਡਚਾਵ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਹੋਰ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮਿਲ ਸਕਣ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਾਥ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਪ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਰ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੁੱਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਫਿਰੋਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਗੰਗਸਟਰਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੋਧਗਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਵੇ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਮੁੜ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿੜ ਸੰਕਲਪ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 51,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਇਸ 17ਵੇਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੇਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (ਐੱਨ ਆਈ ਟੀ), ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਚੀਫ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਕੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਿਓ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਚੁਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜਿਹਾ ਰੰਗਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਜੋ ਲੱਥੇ ਸਮਾਂ ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹੁਨਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਪੱਖੀ

ਨਿਖਾਰ ਆ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬਣਾ ਲਾਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਆਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇ 'ਯੁੱਧ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ'

ਅਤੇ ਕਦੇ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਪਿਛੜੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਗਿੱਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਹਨ ਟਾਂਡਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਉਧੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਥੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਸਨੂੰ ਖੰਨਾ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਂਡਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਗਿੱਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰਾ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੀਬੀ ਮੁਖਰਾਜ ਕੌਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ

ਕੁਰਾਲੀ, (ਮੋਹਨ ਅੰਗਰਵਾਲ)- ਕੁਰਾਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਾਵਾਰਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੇਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰਾ ਵਿਖੇ ਲਗਭਗ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੀਬੀ ਮੁਖਰਾਜ ਕੌਰ (ਲਗਭਗ 81 ਸਾਲ) ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਸੇਸ਼ਾ ਦੇ ਚਨਾਲੇ (ਕੁਰਾਲੀ) ਵਿਖੇ

ਸਥਿਤ ਮਲਟੀਸਪੈਸ਼ਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਆਈ ਸੀ ਯੂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਜ਼ੋਰੇ ਇਲਾਜ 'ਚ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 15-03-2020 ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਪਿੰਡ: ਕੰਧੋਲਾ (ਸ਼੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ) ਰਾਹੀਂ ਬੇਸ਼ਰਾਰਾ ਸਥਿਤੀ ਦੇ

ਸ਼੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੰਬੀ)- ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਲੁਠੇਰੀ ਵਿਖੇ 69 ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਮੇਨਤ ਭੰਗੂ ਨੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੁਠੇਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਟੇਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਲਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਕਾਲੇ ਮਾਸਰਾ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਮੇਨਤ ਭੰਗੂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਫਿਰ 69 ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ, ਸਟੇਟ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਜਾ ਸਟੇਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਦਿਆਂ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ (ਆਖਰੀ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

ਐਤਵਾਰਤਾ

ਵਿਆਕੁਲ, ਭਟਕਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹਾਂ ਮੈਂ

ਸਿਧਾਰਥ-ਬੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਂ ਮੈਂ,

ਇਹ ਖੰਡ, ਅੰਬਰ, ਹਵਾ ਸਭ ਕਲਪਨਾ ਹੈ

ਸੁਦਾਈਆ! ਹੋਸ਼ ਕਰ ਘਰ-ਬਰ ਹਾਂ ਮੈਂ।

- ਅਨੀ ਕਾਠਗੜ੍ਹ

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2025

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਅੱਜ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸੁਝਾ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਮਾਂਤਰ ਚਲਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈ ਟੋਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਉਪਰ ਕਬਿਤ ਸਿਆਸੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਚਲਦੇ ਸੰਵਾਦਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਸਰਵਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠਾ ਅਤੇ 'ਨਵੇਂ' ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੱਜੂੀ ਉਸਤੱਤ। ਦੂਸਰਾ ਵਰਤਾਰਾ ਜੋ ਸਕਰੀਨ ਉੱਪਰ ਤਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਲਖ ਹਰੀਕਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਮਾਰਕੁਟਾਈ, ਸਰੀਰਕ ਅੱਗਾਂ ਦੀ ਵੱਢਟੁੱਕ ਹੱਤਿਆ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਰਾਕਸ਼ਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਬਹੁਤ ਖੱਫ਼ਨਾਕ ਹੈ - ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਦਿਲਪੁਚਾਵੇ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟੜ ਪੰਸ਼ਾਵਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼

ਹੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਤੰਬਰ ਆਜ਼ਮਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹੀ ਗੁਆਂਢੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਵਕਤ ਦੇ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਖਬਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਣ ਪੇਸ਼ ਜੋਗਦਾ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸਾਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ- ਪਾਕਿ ਦਰਮਿਆਨ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਦਰਦਨਾਕ ਕਤਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪੱਧਰ ਉਪਰੋਂ ਹਰੀ ਰੋਜ਼ਮਾਰੂ ਦੀ ਹਿੱਸਾ ਦਾ ਲੁਕਵਾਂ ਕਾਂਡ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸਟੇਨਲੇਅ ਕੋਹਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਸਟੇਟਸ ਆਫ ਭੀਨਾਇਲ - ਸਮਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦੀ ਅਨੋਖਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅੱਜ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅਜਿਹਾ

ਹੀ ਹੈ - ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਟੇਜ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਸਿਰਫ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਜਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਈ ਲਵ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਤਖੀਏ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ 1300 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਪਟ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਤਸੱਵਰ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਦ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਜਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਟੋਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਣਗੁਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਅੱਖਾਂ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦੇਖੋ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

“ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਜਨਤਕ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਮੱਤਵਾਦ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।”

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਇੰਦੌਰ ਵਿਚ 'ਜੋਗਦਾ ਮੁਕਤ' ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਮੁਸਲਿਮ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਆਰਥਿਕ ਕਤਲੇਆਮ। ਮੁਕੰਮਲ ਪਰਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਖੋਹ ਲਈ ਗਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹੀ ਮਸਲਾ ਸੀ। ਮਾਨਵੀ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਅਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਮੂਹ ਖੂਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਕੈਂਡਲ ਹੈ ਤੇ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਤਣਾਅ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇ ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੁਸਪੈਠੀਏ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੌਲੇਭਾਲੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਕਬਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਜੋ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਰਮ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਵੱਟਬੰਧ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੈਲੇ ਡਰ ਤੇ ਖੌਫ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਇਸ ਸਹਿਮਤੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੀ ਜੋ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤਸੱਦਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਾਨਸਿਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇੱਛਾਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੱਕੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ - ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਸਰੂਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੱਚੇ ਉਪਰ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ੁੱਮੇ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਗੋਂ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਆਯਾਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭੜਕਾਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ ਹੈ। ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਨੇ ਕਦੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਏ ਪਰ ਵੇ ਕਹਾਂ ਹੈ? ਜੇ ਇੰਡੀਆ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਮਹਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਇਜ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ? ਯੂਗਾਂਡਾ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਿਮੂਦ ਮਮਦਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਿਖਤ 'ਚੰਗਾ ਮੁਸਲਮਾਨ' ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਬਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਸਮਾਜ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖਮਿਆਰ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਕਰਦਾ ਹੈ : ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ। ਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਬੁੱਧਬੁੱਧ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਤਰਨਾਕ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਦਾ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਸਬਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਮੈਂ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਦੇ

ਇਸਮਾਈਲ ਸਾਲਾਹੂਦੀਨ

ਅਨੁਵਾਦ - ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ

ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਉਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਮੁਜਰਿਮ ਹੈ। ਮਮਦਾਨੀ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਧੜਾਧੜ ਵਟਸਐਪ ਉਪਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਐਂਕਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਪਰ ਵਿਅੰਗਮਈ, ਨਫਰਤ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਖੰਡਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਉਹ ਵਧ ਰਹੀ ਮੁਸਲਿਮ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭੀੜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੜਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਹੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੱਚਦੇ ਟੱਪਦੇ ਹਨ। ਨਫਰਤ ਹੁਣ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਕੇ ਸਮੂਹਕ ਜ਼ਨਾਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਦ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਸਵਾਂਗ ਜਾਂ ਹਸੋਈਣੀ ਵਸਤੂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ ਨਿੱਤ ਦਾ ਸ਼ੁਗਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਹੈ : ਸਮਾਜ ਜੋ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਪੁਚਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੋਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਤਸੱਦਦ ਦੇਖ ਕੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਗਾਜ਼ਾ ਉਪਰ ਡਿਗਦੇ ਬੰਬਾਂ ਕਾਰਨ

ਉੱਠਦੀਆਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਪ੍ਰੁੱਦੇ ਦੇ ਅੰਬਰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮਨਾਉਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਹਨ। ਨਫਰਤ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਉਪਰ ਉਸਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਿਲਪੁਚਾਵੇ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਕੋਈ ਅਨੋਖੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮੁਢਲੇ ਪੁਸ਼ਨ ਵੱਲ ਪਰਤਦਾ ਹਾਂ : ਕੀ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਿਮ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮੁਜਰਿਮ ਹਾਂ? ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਕਿ ਅਸਲ ਕਾਤਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ? ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਹਕੂਮਤ 'ਅਮਿਤ-ਕਾਲ' ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਨਫਰਤ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸੀਰੀਅਲ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਸਕਰੀਨ ਦੇ ਬਟਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਨਫਰਤ ਕੌਮੀ ਦਿਲਪੁਚਾਵੇ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਗਣਤੰਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ। ਫਿਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਕੀ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ; ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਦਾਰਵਾਦੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮਾਜ ਨੇ ਜਿਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ 'ਤੇ ਉੱਸਰੀ ਸੀ, ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਨੂੰ ਸੁਖਦ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ? ਖਾਮੋਸ਼ੀ, ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਗਈ? ਇਸ ਵਕਤ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇ ਧੁਰ-ਅੰਦਰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਉਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੌਲੂ ਜਦ ਤੁਹਾਡੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗੀ ਤਾਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਉਹ ਨਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਿਰ ਨਫਰਤ ਭਰੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਗੂੰਜਿਆ ਕਰੇਗੀ।

- ਅਲ-ਜ਼ਜ਼ੀਰਾ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਬੇਨ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇਤਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੋਰਠ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ ਸਨ। ਉਹ ਆਰ.ਪੀ.ਦੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਤ-ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਬੀਸਿਸ ਦੇ ਸਹਿ-ਲੇਖਕ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜੀਵਨ

ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਫਰਾਂਸਿਸ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਦਾ ਜਨਮ 1 ਜਨਵਰੀ, 1898 ਨੂੰ ਵਾਲਥਮਸਟੇ, ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਟਾਈਮ-ਕੀਪਰ ਵਜੋਂ ਰਾਤ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ 8 ਭੈਣ-ਭਰਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਬੇਨ ਨੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੂਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਵੀ ਵਿੱਚ ਬੋਤੋ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ 1920 ਵਿੱਚ ਅਮਲਗਾਮੇਟਿਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣ ਗਏ। ਉਹ ਧਾਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਸਨ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਬੇਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1921 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਜੋਂ 2 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਆਏ ਅਤੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰਸਯੋਗ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ।

1923 ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਗੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ (ਸੀਪੀਜੀਐੱਚ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਖੇਤਰ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸੀ; ਉਹ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਖਦੇ ਸਨ।

ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ

ਉਸ ਸਮੇਂ, ਸੀ.ਪੀ.ਜੀ.ਐਚ. ਅਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਨੇੜਲਾ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮ ਸਹਿਯੋਗ ਸੀ। ਸੀ.ਪੀ.ਜੀ.ਐਚ. ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਭਾਰਤ ਆਏ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਬੇਨ ਬ੍ਰੈਡਲੀ, ਵਿਲਿਪ ਸਪੈਟ ਦੇ ਨਾਲ, 1927 ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਏ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਲੈਸਟਰ ਹਚਿਨਸਨ ਸਨ। ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਦੇ ਆਈ.ਟੀ.ਯੂ.ਸੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬੇਬਈ ਦੀਆਂ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ 1927

ਬੇਨ ਬ੍ਰੈਡਲੀ : ਮੋਰਠ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦਾ ਕੈਦੀ

ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਟੀ.ਯੂ.ਸੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜ਼ੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ (ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਪੀ) ਦੇ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਬਈ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਪੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੇਨ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਨੇਤਾ ਬਣ ਗਏ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਬੇਨ 1928 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਗਿਰਨੀ ਕਾਮਗਾਰ ਯੂਨੀਅਨ (ਜੀ.ਕੇ.ਯੂ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਬੰਬਈ ਦੇ ਲੰਬੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਐੱਸ.ਏ. ਡਾਂਗੇ, ਐੱਸ.ਵੀ. ਘਾਟੇ, ਮਿਹਾਜ਼ਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉੱਤਰ ਆਏ। ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਮੋਰਹੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਗੇਟਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀ.ਕੇ.ਯੂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈਂਡਬੱਲ ਅਤੇ ਪੈਂਫਲਟ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮੋਰਠ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਦੇਖਾਂਗੇ।

ਮੋਰਠ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ (1929-33) ਵਿੱਚ

ਮਾਰਚ 1929 ਵਿੱਚ ਬੇਨ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ 30 ਹੋਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਲਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਹੋਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ: ਵਿਲਿਪ ਸਪੈਟ ਅਤੇ ਲੈਸਟਰ ਹਚਿਨਸਨ। ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਏ.ਆਈ.ਸੀ.ਸੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜ਼ੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ (ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਪੀ) ਦੇ ਆਗੂ, ਟੈਕਸਟਾਈਲ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਰੇਲਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਟੀ.ਯੂ.ਸੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1929 ਵਿੱਚ, ਲੰਡਨ ਦੇ ਮਾਰਬਲ ਆਰਚ ਤੋਂ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਇੱਕ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਿਆ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਰੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੋਰਠ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਮੋਰਠ ਟ੍ਰਾਇਲ ਡਿਫੈਂਸ ਐਂਡ ਰਿਲੀਫ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੇ.ਐੱਫ ਨਰੀਮਨ ਸਨ।

ਫੌਜ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਚਿਨਸਨ ਦੀ ਮਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ

ਅਨਿਲ ਰਾਜੀਮਵਾਲੇ

ਅਨੁ. : ਐੱਮ ਐੱਸ ਭਾਟੀਆ

ਨਾਈਟ ਨੇ ਮੋਰਠ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਭੇਜੀ।

ਕੇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅੰਦੋਲਨ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅੰਦੋਲਨ, ਜੋ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵਰਜਿਤ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਝੂਠੇ ਮੋਰਠ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸਾਂ ਤੱਕ ਉੱਤਰ ਆਏ।

ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਜਾਂ ਘੱਟ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : 'ਮੈਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ 1927 ਵਿੱਚ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।' ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ

ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਰਗਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਸ਼ੇਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, ਜੋ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਾਨਪੁਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਵਾਗਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ...' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ।

ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਏਟਕ ਦੇ ਝਰੀਆ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋ ਜੀ.ਆਈ.ਪੀ ਰੇਲਵੇਮੈਨ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਬੰਬੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਲੀਗ ਅਰੰਭੇਟ ਇੰਪੀਰੀਅਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਭਰਾਤਰੀ ਡੈਲੀਗੇਟ ਸਨ। ਡਬਲਯੂ ਜੌਹਨਸਟੋਨ ਨੂੰ ਪੰਡਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੇਨ ਨੇ ਮੋਰਠ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਜੂਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ। ਬੇਨ ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1928 ਵਿੱਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੇਜ਼ੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਈ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਖੇਤ

ਮੂਲ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ

ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ, ਯਾਦ ਕਰਨੋਂ ਵੀ ਔਖੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਫਦ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਏਸੇ ਪੱਤਰ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੰਗਾ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਹੱਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਣੇ ਨੇ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦਸੀਂ-ਬਾਰੀਂ ਸਾਲੀਂ ਵੈਜੀ ਹਕੂਮਤ ਲਿਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਯਦਰਵੀ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕੁਨੀਨ ਦੀਆਂ ਕੋੜੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਖੰਭ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇੜ ਕੇ ਪਰੇਸਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਚਤੁਰਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭੁਭ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਾਭੇ ਰੱਖ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਮਾਜੀ ਪੱਖੋਂ ਜੇ ਵੈਜੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਫਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਦੀ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿਹੜੇ ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਲੁਕਾਇਆਂ ਲੁਕਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਏਦਾਂ ਦੀ ਕੁਝੱਤਣ ਵਾਲੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜਨ ਤਾਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਪਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਛੇੜਨ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਏਦਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ ਰੁਕਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਅੱਪ-ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਵਹਿਣ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹੋ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੱਟੜਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਦੀ ਵਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਕ ਹਾਲਤ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਿਭ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚੰਦਰ ਯਾਨ ਵੱਲ ਝਾਕਦੇ

ਹਾਂ, ਜਿਸ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾਮਾ ਕਹਿ ਕੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਛਾਨਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਿਖਰ ਦੀ ਨਾਪਸੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਦਾ ਸਾਈਂ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁੱਖ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਓਸੇ ਚੰਦ ਵੱਲ ਇੱਕ ਉੱਪ-ਗ੍ਰਹਿ ਤਰੇਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋੜੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਏਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਰਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਾਲੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਰਕਾਰੋ-ਦਰਬਾਰੋ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਰਸਮ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਧੀ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੈਲੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ੁਰਮ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਕਣ ਦੀ ਨਾ ਇਹ ਸਮਝ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਏਦਾਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਤੜਨ ਵਿੱਚ ਖਤਰਾ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਾ ਲੱਗਣ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਲਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਦ ਏਸੇ ਲਈ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਾਵਰਾਂ ਦੀ ਖੋਟੀ ਨੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਏਦਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵੈਸਲੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਲਿਤ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਗੱਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵੀਡੀਉ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਪੁਲਸ ਨੇ ਕੋਈ ਨੱਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਇੱਕ ਦਲਿਤ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਟੱਕੋ ਮਾਲਕ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਆਪੋ ਬਣੇ

ਪੰਚਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਪੀਣ ਦੇ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਰੱਖੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵੀਡੀਉ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਦੋਹੇ ਉੱਤੇ ਨੱਟਿਸ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿਰ ਇਸ ਸਮਾਜ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਵਿੱਚ ਵਾਹਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਹੋਈਆਂ ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜੰਜ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਖ਼ਾਇਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨੱਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਝਾੜਦੇ ਵੇਖੋ ਹੋਣਗੇ। ਮਨੀਪੁਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਦੱਬੋ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦਾ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਘੱਕੋਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦਾ ਵੀ, ਇਸ ਦਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਝੱਟ ਨੱਟਿਸ ਲਿਆ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਖਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਚੁ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁੱਾ ਜੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਭੱਤੇ ਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜਨਤਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖਾਮੋਸ਼ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹਰ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਜਦੋਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੁਬਾਰੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ ਜਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕਹਿਰ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ

ਓਧਰ ਨੂੰ ਦੌੜਾਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਦਸਹਿਰੇ ਮੌਕੇ ‘ਸ਼ਰੂਪਨਖਾ ਦਹਿਨ’ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੀ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸਾੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਨੀਮੂਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦੱਸ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਏਦਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ-ਚਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਪਰਵਾਰ ਜਾਂ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਾੜੇ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਭੇਆ ਕਾਂਡ ਓਥੇ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਤੰਦੂਰ ਕਾਂਡ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਯੂਥ ਲੀਡਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਨੂੰ ਤੰਦੂਰ ਵਿੱਚ ਟੋਟੇ ਕਰ-ਕਰ ਭੁੰਨਿਆ ਸੀ, ਤਾਮਿਲ ਫ਼ੋਰਟ ਨਾਂਅ ਦੇ ਰੇਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਾਊਂਟਰ ਉੱਤੇ ਖੜੋਤੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰ ਰਹੀ ਜੈਸਿਕਾ ਲਾਲ ਨਾਂਅ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਨਾਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਦੰਹਤੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਵੀ ਬੁੱਤ ਸਾੜਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੀ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨਾਂਅ ਹਨੀਮੂਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ ਸ਼ਰੂਪਨਖਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਤ ਸਾੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਏਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾ ਰੋਕਦੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਹੱਦ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਸੋਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਹ ਅਮਾਣ ਕਿ ‘ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਬੁੱਧੂ, ਪਸ਼ੌਰ ਵੀ ਬੁੱਧੂ’ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਓਥੋਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਭੂਣ ਪਰਖ ਦੇ ਬਾਅਦ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ, ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਵੀ, ਇਹ ਕਹਿਰ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਚੱਕਰ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਾਹੇ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਰਹਿਣ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਕੜ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ,

ਸਫੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਮੁੜ ਬੱਧਾ ਸੀ ਸਮਾਲਸਰ

ਸਮਾਲਸਰ, (ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ, ਮੋਗਾ) ਸਿੱਧੂ ਬਰਾੜਾਂ ਨੇ ਕਰੀਬ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਦਹਾਕੇ ਮੁੜ ਬੱਧਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੋੜੀ ਗੰਡਣ ਵਾਲਾ ਇਨ੍ਹਨਾਂ ਗੱਜਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਖਾ ਬਾਬਾ ਸਫ਼ੀ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧੌੜੇ ਉੱਤੇ, ਚਾਥ ਲਾਗੇ, ਬਾਬਾ ਸਫ਼ੀ ਨੇ ਮੋੜੀ ਗੰਡੀ ਸੀ, ਮੁੱਖ ‘ਤੇ ਕਰੀਬ ਸੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੇਸ਼ਬ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਸੀ। ਉਸੇ ਯੋਧੇ ਦੇ ਨਾਂਅ ਇਸ ਵਜੋਂ ਨੂੰ ਇਸਮਾਇਲ ਆਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਸਮਾਇਲ ਕਬੀਲਾ, ਭਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੂਧ ਪਾਸੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਿਆਂ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਘੁਮੰਦਰ ਕਬੀਲਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਿਕਦੇ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਲੋਕਾ ਸਮਾ ਟਿਕੇ ਰਹੇ। ਉਦੋਂ, ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਚੌਧਰੀ ਭੱਲਣ ਸੀ। ਦਰਮਾਸਲ ਉਸ ਦੇ ਕਿਹਾ ਹੀ ਇਹ ਲੋਕ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰੁਕੇ-ਟਿਕੇ ਕਮੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਢਾਬ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਟਦ ਕਮੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕਰੀਆ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਇਹ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਇਸਮਾਇਲ ਉਜੜਿ ਗਿਆ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਢਾਬ ਫਿਰ ਹੀਰੀ-ਭਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨਕੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਜਲ-ਲਬਰੇਜ਼। ਉਸੇ ਜਗਾਹ, ਮੁੜ ਬੱਧੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸਫ਼ੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਨਾਂਅ ਦੀ ਨਿਸਬਤਨ ‘ਇਸਮਾਇਲਸਰ’ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਹੀ ਨਾਂਅ ਸਮਾਂ ਪਾ ਸੋਖਾ-ਸੋਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਅਖੀਰ ‘ਸਮਾਲਸਰ’ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਦਰ-ਕਰੀਬਚ: ਖ਼ਿਤਿਸ਼ ਨਾਸਾਹਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਗੁਰੂ ਉੱਕਰੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਸਾਡੀਆਂ ਨਲਾਇਕੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਡੁੱਟ ਦੇ ਬੁਰਫ਼ਾਰਾਦੀ ਕਾਰਨ ਗੰਗਿਆਂ 1849 ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਲੋਭ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਰੁਝ ਵੀ ਆਖੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ-ਭਾਗੀ ਕਾਮਜ ਸਾਡੇ ਨਾਨਕੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਬੱਧ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਰ ਕਾਰਜ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਬਾਨੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਿੱਲਿਆ-ਕੂਲੀ, ਪੁਲਸ-ਅਦਾਲਤ, ਰੇਲ-ਡਾਕ, ਖੇਤ-ਜਿੰਚਾਈ ਤੇ ਦਫਤਰੀ-ਵਿਭਾਗ ਆਦਿ ਚਾਲੂ ਹੋਏ ਜਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੁੱਲੇ। ਪਹਿਲੇ ‘ਬੰਦੋਬਸਤ ਜ਼ਮੀਨ’ (1852-53) ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਹੋਈ, ਮਾਲਕੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋਏ ਹੀ ਸਮਾਲਸਰ ਅਰਥ-ਤਰਫੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋਇਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ‘ਫਸਦੀ ਦੀ ਲਾਨੀ ਉਸ ਦੀ ਭੈਂਸ’ ਵਰਗੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਗੁਲਾਮੀ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਾਲਸਰੀਏ ਵੀ ਜੂਝੇ।

ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਥੋਕਰ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਜਦਾਦੀ ਪੁਲਾਹੀਏ ਗੁਸ਼ਤ ਬੇਠਰਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਨਿਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਭਾਂਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1825 ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਪੁਲਸ ਚੌਕੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਤਾ-ਖਰਚਾ ਵੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਯੂਪੁਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਜੰਗੀਰ

ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਫ਼ੁੰਮਣ ਸਿੰਘ ‘ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਯੋਧੇ ਸਨ। ਮਹਾਬਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ‘ਸਿਵਲ ਨਾ-ਰੁਝਮਾਨੀਆਂ’, ਆਜ਼ਾਦ ਰਿਦੀਏ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਾਲਾ ਲੱਖ ਰਾਮ, ਰਾਮ ਦੱਤਾ ਸੂਰ, ਪੰ. ਪਾਲ ਚੰਦ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਹਲਦਿੰਦੇ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਰੂਫ ਸਿੰਘ, ਬੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ, ਰੋਸ਼ੀ, ਮਹਾਬਾ ਰਾਮ ਸਰਨ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਫਾਨੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਵੀ ਉੱਘੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀ ਸਨ। ਸਮਾਲਸਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜਰ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਕਰੀਬ ਮੁੱਖ-ਕਦੀਮੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਕਾਇਦ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ

ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ-50

ਵਜੇ ਬੰਬੋਲੀ

ਸਕੂਲ 1916 ‘ਚ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਹਿਲ-ਪਲੱਕੜਾਂ ਉੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਫਰਜ਼ਦ 1890 ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰੋਂ ਔਂਢ ਦੇ ਰਕਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਲੱਭੂ ਰਾਮ ਸੀ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧੀ-ਧਿਆਣੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਆਧਿਆਪਕਾ ਬਣੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਨਪਾਹ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਉਤਰਾਉਰੀ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਜਾਣ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਦਾਨਵੰਦੀ ਦੀ ਸੂਹੀ-ਮਿਸਾਲ ਹਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੀਂ ਸਮਾਲਸਰ ਸਮੇਤ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਛੱਡੜ-ਚੁਥਾ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਓਹਰਾ ਪਾਣੀ ਲੂਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਾ-ਫ਼ੁਕਤ ਸੀ। ਸੰ 1763 ਵਿੱਚ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜੱਧ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੋ ਵੰਡ-ਅਕਾਰੀ ਯੁਧ ਲਗਵਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਅਸਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਰਹੰਦ ਨਹਿਰ ਦਾ ਸਰਵੇ 1852 ‘ਚ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਾਸਰ 1854 ਵਿੱਚ। ਸੰ 1882 ‘ਚ ਇਸ ਨੇ ਸਮਾਲਸਰ ਪਹੁੰਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸਰ-ਸਬਜ਼ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਮਾਲਸਰੀਆਂ ਵੱਲ ਇਲਾਕੇ ‘ਚੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁਸ਼ਮ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹਿਰੇ ਵਗਦਾ ਪਾਣੀ ਵੇਖਣ ਆਇਆ। ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਠਾਕ, ਫਿਰ ਢਲ-ਵੱਸਿਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ‘ਚ ਖੰਭੇ ਹੋਏ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਨੱਚਣ ਲੱਗੇ। ਨਹਿਰ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨਹਿਰ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਤ ਮੁਜਬ ਢੁਕਵੇਂ ਥਾਈ ਨਹਿਰੀ ਕੋਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਖਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਥਾਵੀਂ ਘਰਾਣ। ਕੱਢੇ-ਕੱਢੇ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਵਾਂ ਰਸਤਾ ਵੀ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਨਹਿਰੀ ਅਹਿਕਾਰਧ ਘੱਤੀਆਂ-ਬੰਗੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂ ਬੋੜੀ ਰਾਹੀਂ ਮੁਆਇਨੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ। ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਜਣੀ ਬੋੜੀਆਂ (ਛੋਟੇ ਬਹਿਰੀ ਜਹਾਜ਼) ਰਾਹੀਂ ਵਪਾਰ

ਅਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਚੱਲਦੀ। ਪਹਾੜੀ ਲੱਕੜ-ਗੱਲੀਆਂ ਵਗੀ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਹਾਂ, ਨਹਿਰੀ ਪੁਲ ਉੱਚੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਬੋੜੇ (ਜਹਾਜ਼) ਨਹਿਰੀਵਲ ਲੰਘ ਜਾਣ। ਡਾਟਾਂ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪੁਲ ਲੋਹਾ-ਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਸੀਮੈਂਟ ਵਰਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰੋਲ ਪੱਕੀਆ-ਸੂਹੀਆਂ ਟਿੱਟਾਂ ਅਤੇ ਚੂਨੇ-ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਪੱਟੇ ਦੇ ਸਦੀਆ ਬੀੜਿਆਂ ਵੀ ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੱਕ ਤਾਣੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਹਿਰ ਨੇ ਪੀਣ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਜਲ, ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹੱਥੀਲੀ ਫ਼ੁਕਤ ਠੰਢੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਲਸਰ ਤੇ ਸਮੇਤ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਉਪਯੁਕਤ ਭਾਗ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਬਹੁਤ ਕਾਰਨੀਂ ਸਮਾਲਸਰ ‘ਚ ਤਾਅ ਜਾਤਾਂ-ਧਰਮ ਤੇ ਕਿਸੇਧ ਹੋ ਗਏ ਨਨ/ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਸੁੱਖੀ-ਲੱਖੀ ਵੱਸਦੇ। ਇੱਕ ਸੀ ਤਾਇਆ ਅਬਲੂ, ਉਰਦੂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਤਾਲੀਮ ਯਾਤਰਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖ਼ਤ ਯੂਰਦਾ-ਲਿਖਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਆ ਆਖਦੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੇ ਤੁਮੀਤਾਂ ਸਨ, ਬੀਬੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰਾ ਜੀ। ਦੋਵੇਂ ਭੱਠੀ ਦਾਣੇ ਭੁੰਨਦੀਆਂ, ਬੱਸ ਇਹੀ ਉਸ ਟੱਬਰ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਬਸ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀ ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ, ਭੇਡਾਂ-ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਇੰਜੜ ਵਾਲਾ, ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਖ਼ਤ ਯੂਰਦਾ-ਲਿਖਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਉਸ ਦੀ ਭਤੀਜ ਲੱਗਦਾ ਅਜੀਬ ਮੁਹੀਰ- ਨੇ 1946 ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਦਰਜੇ ‘ਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੀ ਐਮ ਕਾਲਜ ਮੋਗਾ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਫੀਸ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਆਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਂ, ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ ਹੁੱਲਿਆ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਾਲਸਰੋਂ ਪਿਧ ਕਰਕੇ ਲਾਗਲੇ ਨਿੱਡਿਆ-ਰੋਡਿਆ (ਜੀ ਟੀ ਗੜ੍ਹ) ਵਿਖੇ ਅੱਠਵੀਂ ‘ਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ, ਮਿਸਤਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਬਸ਼ੀਰੋਂ ਬੀਬੀ, ਜਨਾਬ ਬਿੱਲੂ ਖਾਨ, ਅਜੀਬ ਮੁਹੰਮਦ, ਨੱਥਾ ਲੁਹਾਰ, ਫਜ਼ਲਾ ਘੁਮਿਆਰ, ਘੰਮੂ ਤੇਲੀ, ਕਬਰਦੀਨ, ਮਿੱਠੂ ਖਾਨ, ਲੱਤੂ ਜੁਲਹਾਰ, ਬਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬੀਬੀ, ਵੱਤੂ ਮਾਸਰੀ, ਤੇਲੀ ਫਜ਼ਲਦੀਨ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੀ ਉਸ ਦੀ ਬੀਵੀ ਦੇ ਜਣੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਨੱਖੜੇ ਮੁੰਡੇ ਕਬਰਦੀਨ ਦੇ ਪੁੱਤ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸੋਨ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਸਮੇਤ ਭੇਡ ਵੀਹਾਂ ਘਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਸੰਤਾਲੀ ‘ਚ ਹਲਲਸਾ ਮਚਿਆ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ, ਲੁਟੀਦਿਆਂ, ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਧਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਇਧਰ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਲਸਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਫ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਇਬੜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਮਾਲਸਰ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਇ। ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਤਿੰਨ ਮਸੀਤਾਂ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲੀਆਂ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈ ਫਿਰਕੂ ਧਾੜ ਨੇ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਪਰਕ : 94634-39075

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਣ ਮੌਕੇ

ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁਖੱਸਸਾ : ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਅਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਜਾਨਣ ਦਾ ਅਹਿਤਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿੱਚ ਮੰਡਲਾਈਏ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਚਾਈ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਨੀਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੋਸਾਰ

ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਔਰੋ-ਗੀਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਅਤੇ ਆਈ ਟੀ ਆਈ. ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬਧਤ ਸੋਸਾਥਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੱਬੋ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਐਲੂਜ਼ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਖਰਮਾਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ 1980ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਹੋਰ ਸਜੀਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕਤਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਗੱਲ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮੋਦਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰਥਿਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਿਜ਼ 26 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪੰਤੂ ਉਸ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਸਜ਼ੱਗਤ ਨੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਲੇਖ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਨੂੰ ਜਨਵਰੀ 1991 ਵਿੱਚ ਉਪ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਉੱਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ 1991 ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਨਿਉਜ਼ ਸੰਪਾਦਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1993 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਅਹੁਦੇ ‘ਤੇ ਉਹ 2009 ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ 2009 ਵਿੱਚ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਫ਼੍ਰੀ ਲਾਂਸ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ

‘ਸੁਰਖ ਰਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ’ ਉੱਪਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਸੁਰਖ ਰਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ’ (ਡਾਇਰੀ) ਉੱਪਰ ਪੈਟਰਸਨ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਖੇ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨ ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਸੁਰਖ ਰਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ’ ਵਿਚ ਬਿਰਤਾਂਤਿਆ ਆਤਮ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਦੀਆਂ ਸੰਗਰਾਮੀ

ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋਂਦ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ, ਸਾਮਾਜੀ ਚਾਲਾਂ ਤੇ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਜੜਤ ਵਿਚ ਆਈ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਹੋਣ-ਬੀਣ ਦੇ ਅਰਥ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਆਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾਉਣ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਰੋਹਲ ਬਾਣ ਮਿਥਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ-ਮੂਲਕ ਤੇ ਅਰਥਗਤ ਪਾਸਾਰਾ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਵਰਤਮਾਨ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸੰਕੇਤਿਕ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਤਰਕ

ਸਹਿਤ ਉਭਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਿਰਤ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਪੰਨਾ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੀ ਭਾਨੂੰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਜ਼ਾਲਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਅੰਤ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਵੈਚ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪੋਸ਼ ਦੇਰ ਦੀਆਂ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਮਿਸਾਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ। ਮਨਦੀਪ ਗੋਰਾ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਮੁੱਲ ਪੂਰਕ ਵਜੋਂ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ। ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਧੂਤ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਆਲ ਉਠਾਏ। ਡਾ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਸਨਮੁੱਖ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੋਈ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚੋਂ ਤਲਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਾਰਾ ਸਾਗਰ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਪੀਭੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ। ਕੁਲਵੰਤ ਸੇਖੋਂ

ਨੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚਲੀ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ੀਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਲੇਖਕ ਦੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜੀਵੇ-ਹੁੰਦਾਏ ਵੱਡੇ ਉਤਰਾਵਾਂ-ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਚੇਤਨਾ-ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੁਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਡਾਇਰੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਕ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਚਾ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਚਰਚਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਗਲਪ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰਵਾਂ ਉਸਾਰੂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਵਿੱਚ 47ਵਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਆਰਟ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਵੀ, ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਉੱਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਿੱਕਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਉੱਘੇ ਚਿੰਤਕ ਸਤਨਾਮ ਚਾਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਮੇਅਰ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀ ਸਫ਼ਰ ਠੀਕ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ ਆਰਤੀ ਚੱਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਲਗਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੇਲਾ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰੇ।ਸਤਨਾਮ ਚਾਨਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਯਾਦਗਾਰੀ ਭਾਸ਼ਣ ‘ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ’ ਦੀ ਬੜੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।ਸਤਨਾਮ ਚਾਨਾ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖਿਲਵਾੜ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਨਾਅ ‘ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਡੋਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਮਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਭੇਡੇ ਸਿੱਟੇ ਵੀ ਭੁਗਾਣੇ

ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੈਡਮ ਮੇਅਰ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਸਮੇਤ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਕਵੀ ਸੰਜਣਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ. ਸੰਧੂ ਵਰਿਆਣਵੀ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਅਮਲਵਿਸ਼, ਦੇਵਿੰਦਰ ਸੈਫੀ, ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੋਧਾ, ਭਗਵਾਨ ਚਿੱਲੋਂ, ਕੇ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਕੋਚਰ, ਡਾ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ, ਤਰਲੋਚਨ ਝਾਂਡੇ, ਮਨਿੰਦਰ ਮਨ, ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਭੰਮਰਾ, ਤੁੱਲੋਚਨ ਲੌਚੀ, ਮੀਤ ਅਨਮੋਲ, ਕਰਮਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਸਵੀਰ ਝੱਜ, ਅਮਰਜੀਤ ਸ਼ੇਰਪੁਰੀ, ਪ੍ਰਬਜੋਤ ਸੋਹੀ, ਰਾਜਦੀਪ ਤੂਰ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕਿਨਣ, ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਲੋਗਿਆਣਾ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਮਾਲਸਰ, ਹਰਨਾਮ ਡੱਲਾ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਸ਼ਾਹਿਦ, ਤੇਲੂ ਰਾਮ ਕੁਹਾੜਾ, ਅਜੀਤ ਪਿਆਸਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਸਵਰਨ ਪੱਲੂ, ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਦਲਜੀਤ ਕਲੇਰ, ਜਗਪਾਲ ਜੱਗਾ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨਮ, ਸਾਗਰ ਸਫ਼ਰੀ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੌਮਲ, ਪ੍ਰਿ. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਲਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਇਸ ਯਤਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ।

ਅਣੂ (ਮਿੰਨੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ) ਦਾ ‘ਪਰਵਾਸ’ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਲੋਕ ਅਰਪਣ

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਅਣੂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਦੇ 54ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ‘ਪਰਵਾਸ’ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਅੰਕ ਦਸੰਬਰ 2025 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ (ਵੇਮੋਨ) ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਰਸਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨੀਤਾ ਕਾਹਲੋਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਲ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਅਣੂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੰਪਾਦਕ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਲ ਦੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਗਾਂਅਣੂ ਦਾ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ‘ਯੁਵਾ ਮਹਿਫਲ’

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ‘ਯੁਵਾ ਮਹਿਫਲ’ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵੀ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਦਿਆਂ ਯੁਵਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਯੁਵਾ ਮਹਿਫਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਯੁਵਾ ਕਵੀ ਅਤੇ ਖੋਜਾਰਥੀ ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਫੋਰੋਕੇ ਦੀਆਂ ‘ਸਰਬ’ ਅਤੇ ‘ਪੁਣੇ’ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਖੂਬ ਵਾਹਵਾਹੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਯੁਵਾ ਕਵੀ ਕਰਨਜੀਤ ਕੌਮਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ‘ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ’, ‘ਤੁਰਨ ਦੀ ਕਲ’ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ।

ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਆਟੇ ਦੀ ਚਿੜੀ’ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਕਾਵਿਕ ਮਹੌਲੇ ਸਿਰਜਿਆ। ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਤੋਂ ਯੁਵਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਕਵੀ ਸੰਧੂ ਗਗਨ ਦੇ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਨੇ ਯੁਵਾ ਮਹਿਫਲ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੁਸ਼ੀਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪ੍ਰੋ. ਰੇਣੁਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਨੀਆਂ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੁਵਾ ਕਵੀ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਉਹ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਖੁਦ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਸਲੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਵੈਨ-ਸੁਵੇਨੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਨਿਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਸਫਲ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਵਨੀਤਾ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੂਕਾ, ਅਮੀਆ ਕੁੰਵਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ, ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਡਾ. ਸਿਮਰਨ ਸੇਨੀ, ਡਾ. ਦੀਪਾ, ਡਾ. ਵਿਨੋਨੀਤ ਕੌਰ, ਕਰਿਆ ਪ੍ਰਬਜੋਤ ਕੌਰ, ਚਰਨਜੀਤ ਰਾਹੀ, ਜਗਤਾਰ ਜੀਤ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ, ਜਗਮੋਹਨ ਕੌਰ, ਕਰਨੈਲ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ, ਹੰਸ

ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਝਾਂਜਰ’ ਲੋਕ ਅਰਪਣ

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬੀ ਕਵੀ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਝਾਂਜਰ’ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਐਮਿਤਸਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਸ ਪ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਹੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਠ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਹਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਮਨਜਿੰਦਰ ਧਨੌਆ ਤੇ ਤੁਲੋਚਨ ਲੌਚੀ ਨੇ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾ. ਸ ਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਝਾਂਜਰ’ ਉਸ ਦਾ

ਰਾਜ ਹੰਸ, ਜਸਬੀਰ ਜੱਸੀ, ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ, ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੀਰਾ ਜਸਬੀਰ ਸਮੇਤ ਚੋਟੀ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ 40 ਗਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੱਗ ਤੱਕ ਗਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।ਮਨਜਿੰਦਰ ਧਨੌਆ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰੀ ਆਗੂ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਹਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਬੜੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਸਗੋਂ ਪਿਛਲੇ 54 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡਾ. ਸ ਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਅਰਪਣ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਕੈਲਗਰੀ : ਅਰਪਣ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਹੁੰਡਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਕੌਸ਼ ਹਾਲ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਸੁਨਹੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿੱਛੜੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ (ਰਾਜਬੀਰ ਜਵੇਦਾ, ਬਾਬੀ ਬਿਲਡਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥੋ) ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਇੰਜ. ਜੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਰਨੈਲ ਤੰਗੜ ਨੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਾਮਵਰ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੋਗੀ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ‘ਤੋੜੀ ਜਾਂਦਾ ਫੁੱਲਫੁੱਲੇਰਾ’, ਦੁਨੀਆਂ ਇਕ ਫੁਲਵਾੜੀ ਹੈ’ ਸੁਣਾ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਨੇ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵਯੁਕਤ ਅਤੇ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਕਿਰਨਜੋਤ ਹੁੰਡਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਮਾ. ਹਰਭਜਨ

ਸਿੰਘ ਬਿਹਾਲਾ ਨੇ ਬਲਦੇਵ ਸਭਨਾਮੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ‘ਦਾਵਤ’ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਅੰਗ ਅਤੇ ਹਾਸਰਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਬੇਨੂੰਆਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਸੋਕਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੋਧਿਆਨੀ ‘ਤੇ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਲੱਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਾ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਅ ਨੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਕਬੂਲ ਰਚਨਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਜਸਵੰਤ ਸੇਖੋਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੁੱਲਟ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਤਲ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਸਟੇਜ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਕਾਵਿ-ਟੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਰੋਚਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਅਖ਼ੀਰ ‘ਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸਾਰੂ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

‘ਰੱਤ ਭਿੱਜੀ ਗਾਥਾ ਕਰਬਲਾ’ ਲੋਕ ਅਰਪਿਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸੋਝ’ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਭਰਵੇਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਗਗਨ ਦੀ ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਰੱਤ ਭਿੱਜੀ ਗਾਥਾ ਕਰਬਲਾ’ ਲੋਕ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸੰਸਥਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਨਦੀਪ ਬੋਪਾਰਾਏ ਦੇ ਸਵਾਗਤੀ ਸਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਰਾ ਰਾਜਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਲੜੀ- ਬਧ ਕੀਤਾ।ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਂਦਿਆਂ ਡਾ ਗਗਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਕਰਬਲਾ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਇਹ ਉਹਨਾ ਦੀ ਕਈ ਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ ਹੈ।ਸਹਿਬਾਜ਼ ਖਾਨ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਉਪਰ ਪਰਚਾ ਪੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਯਜ਼ੀਦ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।ਉਹਨਾ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ ਗਗਨ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਨਾਲ ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਿਮ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਸ਼ਾਫਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਨਜ਼ਰ

ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਗਗਨ ਵਰਗੇ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਸਲਾਮ ਮਜ਼ਹਬ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉੱਦਮ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਨਾਕਾਸ਼ ਚਤੇਵਾਣੀ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾ ਕੀਰਤਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਰਮਨਦੀਪ ਸੰਧੂ ਨੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੱਚ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਠੋਸ ਵਜੂਦ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਬਾਜਵਾ, ਸਿਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਸਤਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਉੱਪਰ ਮੁੱਲਵਾਨ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ

ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬੜਾ ਸ਼ਰੂਨ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਇਉਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 40 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਮੁੜ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕੌਮ ਦੇ ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਸਕਣ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮਿਆਰੀ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦਾ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਖ ਵਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮਾਂ ਇਕ ਲੱਗੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ - ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਬਾਲ ਗੀਤ ‘ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਏਂ ਮਾਰ ਉਭਾਰੀ ਨੀ ਚਿੜੀਏ’ ਅਤੇ ‘ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹਾਂ ਕਰਦਾ’ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਜਸਪ੍ਰੀਤ,ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਿਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਡਾ. ਆਸ਼ਟ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੀਤਕਾਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਹਸਨਪੁਰੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਆਸ਼ਟ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਕਾਵਿ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਆਉਂਦੇ ਐਤਵਾਰਤਾ ‘ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਐਰਾਂਤ’ ‘ਤੇ ਤਸੱਦਕ : ਨਸੀਮ ਅੰਸਾਰੀ ਕੋਚਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ : ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ‘ਹਵੇਲੀਆਲਾ’ : ਜਸਪਾਲ ਮਾਨਖੇੜਾ (ਫੋਕਸ) ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਬਾਰੇ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ

ਸਮਕਾਲ

---- ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ----

ਚਿਰਾਗ਼ : ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਚਿਰਾਗ਼-129 (ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ, 2025) ਅੰਕ ਛਪ ਕੇ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਦੀ ਥਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਮੱਖਣ ਕੁਹਾੜ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਫੁੱਟਪਾਥ ਦੇ ਬਲਿੰਦੇ (ਰਾਜਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਬੈਨੀਪਾਲ), ਸਟੈੱਪ ਬੈਕ (ਅਲਫਾਜ਼), ਪਸ਼ੂ ਸਿਰਫ਼ ਪਸ਼ੂ ਨਹੀਂ (ਜੋਗੇਂ ਭੰਗਲ), ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਚੁਟਕੀ (ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ) ਤੇ ਪਰਵਿਰਤੀ (ਗ. ਸ. ਨਕਸ਼ਦੀਪ ਪੰਜਕੌਰ) ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਨੇ ‘ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਚੁਟਕੀ’ ਦੇ ਮੈਟਾਵਰ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਪਾਤਰ ਦੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਉਭਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ, ਅਰਤਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਮੰਗਤ ਚੰਚਲ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਅਜੀਤ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ ਦੀਆਂ ਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਵੀ ਛਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ ‘ਅਜਮੇਰ ਐਲਬ-ਗ੍ਰੇਗੋਰੀ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ’ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਾਇਰ ਮਦਨ ਵੀਰਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਮੋਹੀ ਦਾ ਲੇਖ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ‘ਹੱਟੀਆਂ-ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ’ ਬਾਰੇ ਸੋਹਣੀ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗਲਪ ਦਾ ਪੀਸ ‘ਪਿਉ ਪੁੱਤ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ’ ਹੈ।

ਇਸ ਅੰਕ ਦੇ ਸਫ਼ੇ : 112, ਮੁੱਲ : 80 ਰੁਪਏ, ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (98763-23862) ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ : kjskuruk-shetra87@gmail.com

ਪਰਵਾਸ : ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ

</

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਕੰਧ ਉਲਥਾ ਰਾਵਣਾ

ਬਿਸ਼ਨੀ ਹਾਲੇ ਭਰ ਜੁਆਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਪਿੰਡੇ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਜਾਬੇ ਜੋਗੀ ਪੈਲੀ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡੇ ਉਹਦੇ ਮਾਪੇ ਤੋਂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਾਂਝ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਜਦ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਪਛੁਆਂ ਦਾ ਗੇਹਾ-ਕੂੜਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਫਿਰਨੀ ‘ਤੇ ਲੱਗੀ ਰੁੜੀ ਉਪਰ ਸੁੱਟਣ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸੱਬ ਵਿੱਚ ਤਾਸ਼ ਕੁੱਟ ਰਹੇ ਵਿਹਲਭ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਮਾੜੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਟੇਢਾ -ਟੇਢਾ ਤੱਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਘਰ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਛੜਾ ਜੇਠ ਵੀ ਉਸ ‘ਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖਦਾ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਤਾਂ ਹੱਦ ਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਦ ਉਹ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ ਆਣ ਵਾੜਿਆਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਮੱਸੇ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਬੋਠ ਕੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੋਹ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਬਿਸ਼ਨੀ ਤੁਕਰ ਕੇ ਉੱਠੀ ਸੀ ਤੇ ਛੜਾ ਜੇਠ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਸੁਹਰੀ ਦੀਏ ! ਇਹ ਕਾਹਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹੀ ਈ ਧੰਦ ਪਿੱਟਦੀ ਫਿਰਦੀ ਆਂ ! ਚੱਲ ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਧੰਦ ਪਿੱਟੀਏ।

ਦਫ਼ਾ ਹੱਜਾ ਕੱਜਰਾ! ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਦਿਖਾਦੂੰਗੀ! ਤੇ ਉਹਦਾ ਜੇਠ ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੱਤਰੇ ਵਾਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਆਟੇ ਦੀ ਤੱਟ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇ? ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਮੁਸ਼ਟੇਡੇ ਵੀ ਗਲੀ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਸੱਬ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਅੱਠ-ਦਸ ਜਣੇ ਵੀ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅੰਗ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿੰਦੇ?

ਦੁਸਹਿਰੇ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਗਲੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਾੜਨ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਵਣ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ ਬਿਸ਼ਨੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ਵੇ ਬੀਬੇ ਪੁੱਤੋਂ! ਰਾਵਣ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅੱਗ ਲਾ ਲਵਾਂ! ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਲੱਗਣੀ ਦਾ ਪੁੱਤਲੇ! ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਦ ਰਾਵਣ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਹੱਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਬਿਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਛੜਾ ਜੇਠ ਤੇ ਸੱਬ ਵਿਚਲੇ ਅੱਠ-ਦਸ ਬੰਦੇ ਭੁਕ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।

ਬਾਰ ਪਰਾਇਐ ਬੈਸਣਾ

ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸਿਹੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੀ ਆਕੜ ਤੇ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਟੈਅ ਨਾ ਸੋਨਾ। ਨਾ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਤੇ ਨਾ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਧੀ-ਪੁੱਤ ਵਿਆਹੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੜਾ ਦੇ ਗਈ ਸੀ। ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਦਾ ਬੜਾ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਹਿਰਾਕਾਰ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਡੱਬਾ ਲਗਵਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਗੱਲ ਕਿੱਥੇ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਵਾਦ ਘਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰ ਪਈ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਵੇ ਕਮਲਿਆ! ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲੈ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਪਕਾਉਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਬਬਰੀ ਪੈਲਸ਼ਨ ਆ ਮੇਰੀ! ਮੁੱਲ ਦੀ ਖਾ ਲਿਆ ਕਰੂੰਗਾ! ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਦਿਹਾੜੀ ‘ਤੇ ਰੱਖਲੂੰਗਾ! ਅੱਗੋਂ-ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਨਗੇ ਮੇਰੇ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ!

ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਬਹੁਤ ਬੁਦਾ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ- ਸ਼ਾਮ ਜਾਂਦਾ, ਲੰਗਰ ਛਕ ਆਉਂਦਾ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਥ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਟੀ ਵੀ ਉਪਰ ਸੰਤ ਮਸਕੀਨ ਦੇ ਲੈਂਕਚਰ

ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਿੱਘਾ! ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰੀ ! ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੁਫ਼ਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਛਕਣਾ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਓਨੀ ਕੁ ਸੇਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਪੱਟ ਭਰਵਾ।

ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਵੱਡੀ ਬੇਰੀ ਬੋਲੇ ਬਹੁਕਰ-ਬੁਹਾਰੀ ਕਰ ਛੱਡਦਾ। ਬੇਰੀ ਦੇ ਕੰਡੇ ਹੁੰਬਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੱਥ਼ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਬ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਦੇ ਆਖੇ ਬੋਲ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਵੇ ਕਮਲਿਆ! ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲੈਂ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਪਕਾਉਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ!

ਕਮਾਈ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਧੁਆਂਖੇ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਤੇਜੇ ਨੂੰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦੀ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦੀ ਚਲੇ ‘ਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਛੜਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਬੇਬੇ-ਬਾਪੂ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਮਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਤੇਜੇ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੱਰੇ ਗੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਮਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ।

ਤੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਹੀ ਵੇਖੀ ਸੀ? ਮੈਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਜੇਠ-ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਗਿਲਾ ਪਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਗਰਮੀ ਬੜੀ ਐ ਤੇ ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਯਾਰ ! ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਟਰਲ ਪੰਪ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਫੁੱਲ ਕਰਾ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਪਰਨਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰਕੇ ਲਵਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਇਧਰ ਨੂੰ ਭਜਾਵਾਂ। ਕਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉਧਰ ਨੂੰ ਭਜਾਵਾਂ।

ਜਾ ਉਹ ਮੁਰਖਾ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪੰਪ ਹੋਵੇਗਾ ਤੂੰ ਅੱਚਰ ਦੇ ਸੀ ਚਲਾ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇਗਾ ? ਮੈਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਜੇ ਤੋਂ ਟੀ ਬੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਚਾਚਾ ਯਾਰ! ਪਿਆਰ ‘ਚੋਂ ਤੂੰ ਦੱਸ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਹੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖੱਟਿਆ, ਪਰ ਟੀ ਬੀ ਜ਼ਰੂਰ ਖੱਟ ਲਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜ਼ਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਤੇਜੇ ਕੋਲ ਹਾਲੇ ਵੀ ਟੀ ਬੀ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਫ਼ਸੋਸ

ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਜਦ ਲੇਚ-ਬੇਕ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ ਖਾਣੇ ਵਲ ਮੋਜ਼ ਉਪਰ ਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਗੇਸ਼ ਲਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਖਮ ਚੰਪਾ, ਚਮੇਲੀ ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਜੀ ਵੀ ਆ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਜਦ ਗੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੋਟੀ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਦੋ ਪਰਾਂਠੇ ਅੰਬ ਦੇ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਸ਼ਾ ਮੋਖਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਰੇ ਸਰ! ਯੇ ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੋਈ ਅਚਾਰ ਦੇ ਸਾਥ ਰੋਟੀ !

ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ , ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਵਾਦ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੀ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਗੇਸ਼ ਨੇ ਕੁਝ ਛਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਆਥਣ ਸਮੇਂ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਆਖ ਕਰਦੀ

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ/ਇਤਿਆਦ

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੂਤ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਹਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੌਂਸ ਕੋਈ ਸਬਜ਼ੀ ਹੀ ਕੱਟ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰੀਂ ਤੇ ਚਟਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਜਿਦਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਭਲਾ ਕਾਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਹੁੰਦੀ ਆ! ਜੇ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਣ ਬਸ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਲਾਗਾ ਸ਼ਲਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਤਾ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਸੱਥਰ ਉਪਰ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਜਾਹਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੇਸ਼ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਤਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬਬਰਾ ਆਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਕਰਨ। ਬਸ ਮੱਸੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ, ਰੋਣਕ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

‘ਹੋਰ ਨਾ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤਾਂ ਆਲ੍ਹ-ਗੰਡੇ ਤਾਂ ਚੀਰ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ’। ਗੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਪਲਿੱਤਣ ਫਿਰ ਗਈ ਸੀ।

ਮੱਲੀ ਬੰਧੇ ਕਰੂਏ

ਬਸੰਤੀ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਨੀ-ਪਹਿਰੇ ਉਸ ਉਪਰ ਬਬੇਰਾ ਹੁਸ਼ਨ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਧਰਮਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਮਾਝਿਆ! ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਮੋੜਦੇ ਜਾਂ ਆਵਦੀ ਤੀਵੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਰੇਦੇ ਫੇਰ !

ਮਾੜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਹ ਨਾਂ ਜਾ ਯਾਰ !

ਮੁੱਕਰੀ ਨਾ ਫਿਰ ! ਧਰਮੇ ਨੇ ਗੱਲ ਪਕੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਧਰਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਘਰ ਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਮਾੜੇ ਨੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਨੂੰਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਤ ਬੰਦੇ ਨੇ ਵਸਾ ਲਈ ਸੀ। ਧਰਮੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੀ ਟੱਬਰ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਬੂਹ-ਬੂਹ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਬੇਕਿਫਾਰਾ ਹੋ ਕੇ ਬਸੰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਕਈ-ਕਈ ਗੰਡੇ ਮਾਰਦਾ। ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਨਜ਼ਿਨ ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਦੇਹਤੋ-ਪਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਸੰਤੀ ਤੇ ਧਰਮਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਧਰਮਾ ਫੱਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸੰਤੀ ਬਹੁਤ ਰੱਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਸਹਾਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਸੰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੂੜੀ ਉਪਰ ਚਾਰ ਕਰੂਏ ਮੱਲੀ ਬੰਧੇ ਪਏ ਸਨ। ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਦੋ ਕਰੂਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਦੋ ਕਰੂਏ ਧਰਮੇ ਤੇ ਬਸੰਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜਾਪ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੁੱਟੇ ਲੱਖ ਦਾ ਬੰਦਾ

ਜਦ ਪਾਲਾ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੀਤੋਂ ਨੇ ਨਾ ਚਾਹ ਪੁੱਛੀ ਨਾ ਪਾਣੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਉਪਰ ਵਰਨੂ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ, ਰੋਜ ਹੀ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਲਮਕਾਉਂਦਾ ਘਰ ਆ ਜਾਨਾ! ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਬਜ਼ੀ-ਭਾਜੀ ਲੈ

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਰਹਿਣਗੇ। ‘ਮੇਰੀ ਮੌਤ ’ਤੇ ਨਾ ਰੋਇਓ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਚਾਇਓ’ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ 6 ਨਵੰਬਰ 1986 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਾਹੁਣ ਆਉਂਦਿਆਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਗੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੇਖਕ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦਾ ਵੀ ਦਿਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਇਸ ਪੂਤ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ‘ਤੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਜਿੱਧੂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਵੈੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ. ਅੱਸ ਤਰਸੇਮ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਪੈਰ-ਪੈਰ ‘ਤੇ ਪਰਿਆਤਾ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਅਸੰਭਵ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੇਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮੁਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂਅ ਦਰਜ ਕਰਾਇਆ। ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ ਮਹਿਕ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੀ ਮਾਰਕੰਡਾ ਨੂੰ ਰੁੱਤਾਂ-ਕੁਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਜ਼ਰੀਏ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਗੀਆਂ ਛੱਟੀਆਂ-ਵੱਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਮੱਧਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖਕ ਸੀ ਮਾਰਕੰਡਾ ਅੱਜ ਦੋਵਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਡਾ. ਜੌਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਾਲਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਪੀੜਾਂ ਦੇ ਗਲਪਕਾਰ ਨਛੱਤਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਨਛੱਤਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕੈਡਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵੈੱਲੋਂ ਵੀ ‘ਘੁਮਣ ਘੋਲਿਆ ਤੇ ‘ਹਾਰ ਜਿੱਤ’ ਨੂੰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਕੈਡਮੀ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਤਿਕਾਰ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਨਛੱਤਰ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ। ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਨ ਵਾਲੇ ਗਲਪਕਾਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਕਾਮਰੇਡ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਘੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਉੱਤਮ ਕਹਾਣੀ ‘ਸੱਚ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਤੇ ਵਸਤੂਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਮਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਲਿਤ ਲੋਕ ਝੱਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੌਂਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਲਿਤ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕੰਨਵਾਸ ਇਸ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕਈ ਰੇਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਹਰ

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਥਿਤੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਵਾਸ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ, ਵਾਸ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੌਮਿਨਟਰਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਾਰਜੀ ਇਮਿਤਰੋਵ ਵੈੱਲੋਂ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ, ਵਾਸ਼ੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਯੁਕਤ ਮੋਰਚੇ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਚੀਨ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵੈੱਲੋਂ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਏ।

ਬੇਨ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਖੁਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਅੰਕਾਰਗਤ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੱਲੀ-ਹੱਲੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ। ਦੱਤ-ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਬੀਸਿਸ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਸੀ।

ਇਸੇ ਪਿਛੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਨੂੰ 1936 ਵਿੱਚ ਆਰ.ਪੀ ਦੱਤ ਅਤੇ ਬੇਨ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ‘ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਯੁਕਤ ਮੋਰਚੇ’ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੱਤਰ 29 ਫਰਵਰੀ, 1936 ਨੂੰ ਕਾਮਿਨਟਰਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ‘ਲਿਓਪੋਕੋਵ’ (ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੈਸ ਕੌਂਸਲਰਡੈਂਸ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ, ਸੀ.ਐੱਸ.ਪੀ (ਕਾਂਗਰਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੱਤ-ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਬੀਸਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਮਹੱਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਹੋਰ

ਐਤਵਾਰ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2025 (ਆਖਰੀ ਤੌਂ ਪਹਿਲਾ ਸਫ਼ਾ)

ਦੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਵਿਆਹ’ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਭੂਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਕੁਝ ਅਹਿਸਾਸ ਜਿਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੇਤ ਦੀ ਪਹੀ ਕੋਲੋਂ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਟਰੈਕਟਰ ਉਪਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਡੈੱਕ ਉਪਰੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੱਸੀ ਡਾਹੁਣਾ ਨੂੰ ਰਹੀ ਨਾ ਥਾਂ ਤੇਰੀ। ਵੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਬਣਾਲੇ ਬੋਗਲੇ।

ਤੇ ਅਗਲੇ ਬੋਲ ਸਨ, ਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਸਣਗੇ ਮੇਰੇ। ਨੀ ਜੁਗ-ਜੁਗ ਰਹਿਣਾ ਵਾਸਤੇ! ਭੂਰੇ ਨੇ ਇਹ ਵਜਲੀਯ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਗਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਈ ਸੀ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਕਣ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖੋਭਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਦੂਸਰਾ ਕਿੱਲਾ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਲ ਕੁ ਬਾਅਦ ਰਣਜੀਤ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮਰਗ ਹੀ ਚੜਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਖਰਚਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਫੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਗੁਜ਼ਰੇ ਸਨ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਬਣੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਗੱਲ ਤਲਾਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਨੋਂ ਆਪਣੀ ਆਕੜ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਏਧਰ ਮਾਪੇ ਅਲੱਗ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਟੋ-ਕਲੇਸ਼ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਆਖਰ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਉਧਰ ਵੀ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਤੇ ਸ਼ਰੀਕਾ-ਕਬੀਲਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਪੇ ਆਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੇਖ ਸਰਪੰਚ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਵੀ ਚੱਕਿਆ ਹੈ ..ਕੁੱਟਮਾਰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ .. ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੋ ਹੁਣ ਭਾਈ !

ਰਣਜੀਤ ਦਾ ਬਾਪ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਕਈ ਲੱਖਾਂ ਲੱਗ ਗਏ ਨੇ, ਅਖੇ ਮੱਝ ਵੇਚ ਕੇ ਘੋੜੀ ਲਈ, ਦੁੱਧ ਪੀਣੇ ਗਏ, ਇੱਕ ਚੁੱਕਤੀ ਪਈ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਲਿਹਾਜ਼ੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਹੋਣਾ ਪੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ! ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਰਹੀਏ!

ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਭਾਈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ‘ਚ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਗਿਆ, ਨਿਭਾਅ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੁਸਕੀਨ ਹੀ ਲੱਗਦਾ। ਕਸੂਰ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਦੋ ਜਣੇ ਰਲ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹੋ!

ਕੋਲ ਹੀ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਚਾਇਤ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, ਬਜ਼ੁਰਗੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਸਲਾਹ ਹੈ?

ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹੋਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹੋਰ ਨੇ। ‘ਨਵੀਆਂ ਗੁੱਭੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਪਟੇਲੇ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਪਈ ਐ, ਜੇ ਕੋਈ ਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਪੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਹੀ ਮੂੰਹ ਭੰਨਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਤੋਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਡਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ...ਬਾਕੀ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸ਼ਿਆਣੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਜੋ ਮੁੱਲ ਪਹਿਲੇ ਕਿੱਲੇ ‘ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਨਾ...ਉਹ ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਕਿੱਲੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਮੁੜ ਰਜ਼ਮੀਨੀ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਣ। ਪੀਠਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਤੇਰਨੀਆਂ ਅਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਰੱਬ-ਰੱਬ ਖੂਹ ਬੋੜਾ ਪੁੱਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ। ਬਾਕੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੋਚਣ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੋਬਾਇਲ : 98724-55994

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਠੋਸ ਹਕੀਕਤਾਂ

ਆਦਮਪੁਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਕਛਿਆਣਾ ਪਿੰਡ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਡੋਢ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਸਾਈ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਏਨੀ ਕੁ ਵੱਸੋਂ ਚੰਗੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤੁਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਜਾਂ ਖਾੜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਅਬਾਦੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਬੰਬੀਆਂ ‘ਤੇ।

ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ‘ਕੁਆਟਰਜ਼’ ਵਿਚ ਦਸ-ਦਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਨੂੰ ਹੀ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਨਿਆਮਤ ਨਸੀਬ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੀਆਂ ਘਟੀਆ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਘਟੀਆ ਖਾਣਾ, ਘਟੀਆ ਪਾਣੀ, ਮੱਖੀਆਂ-ਮੱਭਰ, ਭੁਜੇ ਸੇਣ ਕਾਰਨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਡਰ, ਮੁਖ਼ਲੀਆਂ ਸ਼ੁਗਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਖੇਪ-ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਇਨ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1960ਵੇਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਰੱਕੀ ਕਾਰਨ ਵਾਢੀ ਅਤੇ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋਈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਥੇ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਵਾਢੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਉਹ ਸੂਬੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਸੋਂ ਦੇ 10 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਭਾਗ ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਭੂਮੀਹਾਰਾਂ ਕੋਲ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਹੋਈ, ਜਦਕਿ 90 ਵੀਂ ਸਦੀ ਅਬਾਦੀ ਕੋਲ ਕੇਵਲ 20 ਵੀਂ ਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸੀਜ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਸੰਭਵ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੋਟੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਵੀ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਉਜਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਕੰਮ ਹਾਲਤਾਂ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਆਈ। ਮਾਲਵਾ ਦੀ ਨਰਮਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਧਾਗਾ ਮਿੱਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪੰਤੂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਉਜਰਤਾਂ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਕਠਿਨ ਕੰਮ ਹਾਲਤਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਗ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਘਰ ਪਾਲਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ। ਕੇਵਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਹੌਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਾਂ ਦਲਿਤ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਦੁੱਧ ਵੇਚ ਕੇ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਗਾ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਸ਼ਿਫਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਡੇਰਾ ਵੀ ਪਾਲ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਦੁੱਧ ਵੀ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ਿਫਟ ਵਿਚ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਰੀਗਰ, ਮਜ਼ਦੂਰ-ਰਾਜ ਮਿਸਤਰੀ, ਕਾਰਪੇਂਟਰ, ਪਲੰਬਰ, ਸਕੀਆ ਮੋਜ਼ਨਾ, ਲੈਂਟਰ ਪਾਉਣਾ ਆਦਿ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨਸਰਕੋਲਬ ਵਰਗੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਕਾਰੀਗਰ ਵੀ ਬਣ ਗਏ।

ਨੌਬੇਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਘੇਰਿਆ। ਉਹ ਸੀ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸੀ ਖੇਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਵਾਧਾ, ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ

ਅਨੁਪਾਦਕ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਦਦ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਕਟੌਤੀਆਂ ਆਦਿ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਧੰਦੇ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣਦੀ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਿੱਛੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਲੁਕਵੀਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। 1981 ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਭੁੱਲ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ 58.02 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ 1991 ਵਿਚ 55.26 ਵੀਂ ਸਦੀ ਅਤੇ 2001 ਵਿਚ ਕੇਵਲ

ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ

39.4 ਵੀਂ ਸਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਸ ਘਟੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ 2003 ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦੀ ਕਾਰਨ ਜਥੇਬੰਦ ਖੇਤਰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਰ ਸੁੱਗੜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਲਟੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ 1993-94 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 8 ਵੀਂ ਸਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ 42.6 ਵੀਂ ਸਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ 1993 ਤੋਂ 2002 ਤੱਕ ਕੇਵਲ 24.4 ਵੀਂ ਸਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 40 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਹੱਲ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁੱਲ 60 ਲੱਖ 98 ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 63.25 ਵੀਂ ਸਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ 36.75 ਵੀਂ ਸਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਟੈਕਨੀਕਲ ਵਿੱਦਿਆ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਇਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ 31 ਮਾਰਚ 2001 ਤੱਕ 2,66,836 ਨਾਅ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਹ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਯੂ.ਪੀ. ਜਾਂ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਆਏ ਗੈਰ ਹਨਰਮੈਂਟ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 27957 ਗਰੇਜੂਏਟ ਹਨ, 33817 ਟਰੇਡ ਟੀਚਰ ਸਨ ਅਤੇ 34515 ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਆਦਿ ਸਨ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਵੱਲ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਖਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਂਜ ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਜਗੀਰੂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਕੇਵਲ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਜ਼ੁਰਮ ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜ਼ੁਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਗੰਦਾ ਅਤੇ ਅਸੰਭਿਆ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਸਨ।

ਅੱਜ ਵੀ ਚਿੱਟੇ ਕਾਲਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੁਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਮਾਏਦਾਰ, ਜਗੀਰਦਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਠੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਗਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕੋਤਾਹੀਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਅੰਤਰਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਕਰਮ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਰਮ ਦੀ ਉਡਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਧੂੜ ਵਿਚ ਲੁਕਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਸੋਵਾਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 26 ਹਜ਼ਾਰ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਉੱਤੇ ਕੀ ਕਦੇ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿਣਾ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਹੈ।

ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲਸ ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੀ.ਕੇ.ਪੀ. ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਐੱਸ.ਪੀ. ਗੋਰਵ ਧਾਵਦ ਨੇ ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ 2002 ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਨ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਦੇ 887 ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੇਵਲ 36 ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਨੌਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਜ਼ਰਮ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਗਰੀਬ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਅਲੰਕਾਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 887 ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਵੀ 33 ਤਾਂ ਆਪ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜ਼ੁਰਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਉੱਚ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਲੇ ਖਾਤੇ ਹੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸੀ.ਕੇ.ਪੀ. ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਕ ਅਲਹਿਦਾ ਨੋਟ ਵਿਚ ਜ਼ੁਰਮ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2 ਤੋਂ 2.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸੰਗੀਨ ਜ਼ੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ 0.55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਇੰਟਰੀਅਰ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਜ਼ਰਮਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਰਮ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੁਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤਾ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ

ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ

ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਸ਼ੇ ਇਹ ਵਾਪਸ ਵਤਨ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਡਾਕਘਰਾਂ ਅੱਗੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨਿੱਤ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਨਾਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਵਤਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਡਰ ਖੁੜ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਧੰਦੇ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਵਸੋਬਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ

ਦੀ ਲੁਆਈ ਦੌਰਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਵੀ ਖੁਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਥਾਨਕ ਕਾਮੇ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੇਂਡੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੰਬਾਕੂ, ਜ਼ਰਦਾ, ਪਾਨ, ਮਸਾਲਾ, ਅਫੀਮ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਮਰਦਾਵੀਂ ਵਸੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਪਾਨ, ਸਿਗਰਟ, ਪਾਨ ਮਸਾਲੇ ਆਦਿ ਦੇ ਖੋਖੇ ਜਾਂ ਰੋੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪਾਨ ਮਸਾਲੇ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਟੀ.ਵੀ. ਉੱਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੋੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਚੇਟਕ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਆਦਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਚੋਖਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਬਹੁਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਪਦਿਕ ਤੇ ਹੋਰ ਛੂਤ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਜਦੋਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੀਟਾਨੂੰ ਬਰਤਨ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਵਾਧਿਆਂ ਤੇ ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰਾਸੀਮ ਦੂਜਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਜ਼ੁਰਮ ਅਤੇ ਦਾਦਾਗਿਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੇ ਜ਼ਰਾਸੀਮ-ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਚੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਕੱਢਿਆਂ ਵਾਲੇ ਠੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਿਕਾਊ ਤੇ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਇਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀ ਹੁਣ ਸਨਅਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਕਸਾ ਚਾਲਕ, ਆਟੋ ਚਾਲਕ ਹਨ, ਖੋਖੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰੇਜ਼ੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਚਾਹ

ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ

ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰਾਜ ਮਿਸਤਰੀ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ। ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਰਬਲ ਆਦਿ ਦਾ ਵਪਾਰ ਵੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਰਤੀ ਲੱਗਭੱਗ ਹਰੇਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਮੌਸਮੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਪੱਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਅੰਕੜੇ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਆਮਦ ਦੀ ਦਰ ਦੇ ਘਟਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਆਮਦ ਦੇ ਘਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਣਕ ਦੀ ਵਢਾਈ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ੀਨਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਲੁਆਈ ਦਾ ਖੇਤਰ ਕੁਝ ਸੁੱਗੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਜਾਰੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ।

ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸੇ ਫੁਰਨ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀ-ਪੇਸ਼ੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਮਸ਼ੀਨਕਰਨ ਹੋਇਆ, ਨਵੇਂ ਬੀਜ, ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀਟ-ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ 'ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ' ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਲਈ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਤੁਰੀ। ਸਥਾਨਕ ਕਿਰਤੀ ਇਸ ਮੰਗ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਦਲ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਾਲਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਖਿੱਤਿਆਂ/ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਖਿੱਤਿਆਂ/ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੌਰ-ਤਰਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀ ਮੌਸਮੀ-ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖੇਤੀ ਤੇ ਸਨਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ

ਹੋਰ ਧੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਆਮਦ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਬੁੜਬੁੜ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਏ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ

ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਭਈਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਾਂਭ ਲੈਣਾ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਖੋਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਈਏ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਭਾਝੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਾ ਹੱਕ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ-ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਪਹਿਰਾਵਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਰਸਮਾਂ-ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਪਰਵੇਸ਼ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ-ਤਿਉਹਾਰ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਭਾਰ ਨਿਗੂਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੋਲੀ ਦਾ ਉਭਾਰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਛਾਣ-ਮੂਲਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੌਲੋ-ਮੌਲੀ ਦੂਸਰੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨਗੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸਥਾਨਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨਗੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀ ਤੋਂ ਤੁਬਕਣਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰਕ ਵੀ ਅਣਵਿਕਸਤ ਖਿੱਤਿਆਂ/ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਖਿੱਤਿਆਂ/ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦਾ ਟਿਕਾਊਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰੀ ਇਸ ਰੂਪ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣਨਾ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀ ਰੂਪ ਤੇ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੱਥ ਹੈ। ਹੋਟਲਾਂ, ਢਾਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰਤਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸੁਖਾਵੀਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਝਾਨ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਤ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਤੋਂ ਵਾਧਿਆਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਅਸਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ ਹੁਣ ਕੋਮੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 5.20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਰ 4.67 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਵੀ ਕੋਮੀ ਦਰ 2.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2.89 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪ ਹਰ ਖੁਣੇ ਨਾਲ ਰੁੱਕਣ ਦੀ ਥਾਂਗ ਸੁਣ ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਵਜੇ ਹੀ ਬਲਦੀ ਜਾ ਜੋੜੀ ਲੈ ਕੇ ਹੱਲ ਵਾਹੁਣ ਟੁਹ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੱਕ ਉਹ ਦੋ-ਚਾਰ ਕਨਾਲ ਦੀ ਵਹਾਈ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੋਟੀਆਂ, ਮੱਖਣ, ਅਚਾਰ ਅਤੇ ਲੱਸੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟਿਊਬਵੇਲਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਆਪ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਕਿੱਕ ਮਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਵੀ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੂਰਜ ਭੁੱਝਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਦੇ ਲਾਗੇ ਠੱਕੇ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਕੂਟਰ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘਰ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਸਿਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹੀ ਰਾਖਾ। ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ-ਧੀਆਂ ਉੱਤੇ ਡੇਰੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹਨ ਜਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਸੁਆਣੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਕੁਰਾਰ ਪਿਆ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰ